

2

Guia de debat

FÒRUM

2000

Educació ambiental

Per renovar l'educació davant els reptes de la sostenibilitat

SCEA

Societat
Catalana
d'Educació
Ambiental

Ara parlem de...

L'educació i l'educació ambiental

La diagnosi, discussió i propostes fetes col·lectivament en el primer bloc del debat "Nosaltres i el medi ambient" ens refermen en la necessitat de fer més i millor educació ambiental. El bloc que encetem ara té la intenció d'aprofundir en les característiques d'aquesta educació: Per a què eduquem? Quins valors comuniquem? Quines estratègies utilitzem? Quin tipus de recursos existeixen? Com treballem amb els diferents sectors de població i col·lectius professionals?

Les preguntes que proposem per orientar la reflexió, elaborades a partir de nombrosos suggeriments dels mateixos participants en el debat, apareixen ordenades en quatre grans temàtiques: les primeres fan referència a qüestions terminològiques, a continuació trobem les relatives al procés d'aprenentatge, tot seguit parlem dels continguts i finalment abordem recursos i metodologies.

Si en el primer bloc ens interessava reflexionar sobre el substrat en què treballem, ara ens centrem directament en el sentit i les característiques de la tasca educativa. És només des d'una anàlisi real i crítica de la feina quotidiana que podem dibuixar camins —i tan de bo, dreceres!— vers els horitzons utòpics que emmarquen les nostres perspectives.

Recordeu:

Data límit per a la tramesa de la fitxa resum del segon bloc del debat: 30 de juny del 1999

Primera trobada: 2 i 3 d'octubre del 1999

Questions per al debat

Us recomanem que llegiu les trenta preguntes abans de començar la discussió

- 1 Quines semblances i diferències podem trobar entre els conceptes "educació" i "educació ambiental"?
- 2 Té interès parlar d'educació ambiental en lloc de parlar simplement d'educació? És imprescindible vincular els dos termes?
- 3 Es pot fer educació ambiental i no educar? Es pot fer realment educació i no fer educació ambiental? Es pot fer educació ambiental sense tenir per objectiu un model de desenvolupament sostenible?
- 4 És l'EA per a la sostenibilitat l'única educació futura possible?
- 5 Considereu que és el mateix "educació ambiental" que "comunicació ambiental"? Si hi ha diferències entre informar, comunicar, formar i educar, quines són les principals?
- 6 El camí desenvolupat fins ara en el camp de l'EA, ha estat positiu o negatiu per facilitar l'adquisició de valors que han de ser la base d'una societat més sostenible?
- 7 Quins aspectes cal destacar positivament i quins cal eliminar del camí que ha realitzat l'EA fins ara?
- 8 Quins són els factors que poden afavorir l'aprenentatge de conceptes, procediments i actituds de caire ambiental?
- 9 El medi proper afavoreix l'aprenentatge?
- 10 Quines són les principals dificultats amb les quals ens trobem quan volem estimular aprenentatges en EA?

- Per què es delega, principalment, l'educació de valors a l'escola? 11
- Com aconseguir que l'EA formi part de la formació bàsica de qualsevol persona, independentment de la professió que triï per a viure i desenvolupar-se? 12
- Quin procés d'aprenentatge és necessari per comprendre la complexitat global i generar acció individual? 13
- Com podem fer que accions que requereixen un esforç resultin gratificants per l'individu? 14
- L'EA que es fa actualment des de l'escola, les institucions, les associacions de lleure, els mitjans de comunicació, estimula l'acció dels qui aprenen? 15
- La finalitat dels aprenentatges en EA és trobar solucions als problemes ambientals? Hi ha criteris socials per seleccionar quina mena de solucions? 16
- Quins han estat els continguts bàsics de l'educació ambiental fins ara? Cal una nova anàlisi per tal de prioritzar-los? 17
- Quines actituds s'han de prioritzar en el nou model de desenvolupament per participar activament en la millora del medi proper? 18
- Com fomentar des de l'escola o des de les associacions la participació individual i col·lectiva? Quines característiques ha de tenir aquesta educació dirigida a fomentar la participació cap a la sostenibilitat? 19
- Què pot ajudar a fer que cada persona sàpiga valorar adequadament els seus actes individuals en relació al medi ambient? 20

- 21** Existeixen diferències significatives entre l'EA que es desenvolupa dins la considerada educació formal i la que es desenvolupa en l'educació no formal?
- 22** La transversalitat de l'EA és la millor manera de contemplar-la dins de l'àmbit de l'educació formal? Quines són les principals dificultats i els principals avantatges a l'hora de desenvolupar l'eix transversal de l'EA en l'àmbit escolar?
- 23** Com són els materials i recursos per a l'EA en ús en el nostre país? Són suficients? Quin tipus de continguts aborden?
- 24** Quina és la tasca que han desenvolupat i desenvolupen els equipaments d'EA i com hauria de ser un equipament d'EA del futur?
- 25** Quin és el paper de les administracions del nostre país en el desenvolupament de l'EA?
- 26** Hi ha metodologies d'aprenentatge noves per treballar la sostenibilitat?
- 27** Resolució de problemes, grups de discussió, fòrums ciutadans, participació en accions, etc... Poden ser útils aquestes formes de treballar en educació?
- 28** Com poden els programes i els materials d'EA abordar la complexitat del medi, el caràcter transgeneracional de molts problemes ambientals i concretar aspectes entenedors i propers al qui aprèn?
- 29** Quins recursos són adequats per fer assequible a un públic molt heterogeni la complexitat dels problemes socioambientals?
- 30** Quines metodologies poden fomentar més l'acció col·lectiva o social juntament amb el compromís individual?

Fitxa resum del debat

Si us manca espai per a les respostes podeu afegir els fulls necessaris

Senyaleu aquelles qüestions que heu considerat més importants dins del debat. També podeu escriure altres preguntes que han sorgit en la discussió i que creieu que poden completar el marc general proposat.

Principals problemes detectats:

Propostes:

Si ho desitgeu, formuleu preguntes que creieu interessants de debatre en els propers blocs

Bloc 3: *Els educadors ambientals i la nostra circumstància*

- 1- _____
- 2- _____
- 3- _____
- 4- _____
- ... _____
- ... _____

Bloc 4: *Reptes de futur*

- 1- _____
- 2- _____
- 3- _____
- 4- _____
- ... _____
- ... _____

Dades identificatives

No oblideu enviar les vostres dades juntament amb la fitxa resum del debat

Fitxa per a col·lectius

Nom del grup, associació o institució	
Adreça	
C.P.	Ciutat o poble
Telefon	Fax
Correu electrònic	
Nom i telèfon de la persona de contacte	
Nombre de persones que han participat en el debat:	

Fitxa per a participants individuals

Nom	
Adreça	
C.P.	Ciutat o poble
Telefon	Fax
Correu electrònic	
Professió	
Entitat	

Ara parlem de...

L'educació i l'educació ambiental

Resultats de la diagnosi

El segon bloc de debat del Fòrum 2000 d'Educació Ambiental pretèn aprofundir en el sentit i les característiques de la tasca educativa, detectar quina és la seva situació actual i definir línies de treball futures.

A continuació presentem els principals trets de la diagnosi col·lectiva efectuada pels grups de debat, organitzada en cinc apartats, relatius a la nostra percepció de l'educació ambiental, la complexitat del procés d'aprenentatge, les dificultats derivades del context, els continguts i finalment les metodologies, recursos i estratègies.

Seguidament, trobareu el recull de les propostes realitzades pels participants. Atenent als suggeriments dels assistents a la primera trobada del Fòrum, en aquesta ocasió hem procurat sintetitzar i recollir en un sol punt les propostes coincidents o complementàries, per la qual cosa en alguns casos ha calgut modificar la redacció original.

Durant la segona trobada del Fòrum dedicarem la tarda de debat a valorar, prioritzar i començar desenvolupar i concretar aquestes propostes.

1. LA NOSTRA PERCEPCIÓ DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

1.1. HI HA DIFERENT PREOCUPACIÓ PER LES DEFINICIONS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Per alguns grups de debat, cal aclarir conceptes com educació ambiental, sostenibilitat, etc. per tenir un màxim consens respecte del concepte. Altres apunten que discutir sobre en quin context cal parlar d'educació i en quin d'educació ambiental pot portar a un debat interminable. Tanmateix, domina la idea que cal anar més enllà de les discussions terminològiques.

Algunes idees sobre la relació entre educació i educació ambiental:

- . L'educació ambiental no es pot desvincular de l'educació de la persona, del seu desenvolupament i nivell socio-cognitiu.
- . Partint de l'educació com a procés de desenvolupament integral de la persona, entenem l'educació ambiental com una dimensió més de l'educació.
- . Potser el que actualment està naixent sota el nom d'educació ambiental és la recerca d'allò que l'educació actual sembla haver oblidat.
- . No ens hem de creure en el cim de l'evolució del fenomen educatiu.
- . L'educació ambiental proposa una educació renovada. El que aporta de nou en relació a altres moviments renovadors de l'educació és que respon als problemes ambientals: una nova fonamentació per incorporar uns nous valors.

1.2. SI L'EDUCACIÓ AMBIENTAL ESTÀ BEN ORIENTADA, CONTEMPLA EL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE. PERÒ A LA PRÀCTICA, NO SEMPRE ÉS AIXÍ

1.3. EDUCACIÓ AMBIENTAL I COMUNICACIÓ AMBIENTAL NO ÉS EL MATEIX

Es detecten diferents opinions sobre què és comunicar i especialment sobre la comunicació ambiental.

També entre les definicions de formar i educar es noten divergències (en un cas es comenta que formar significa fer canvis de valors, mentre en un altre cas això se li atribueix a l'educació...). Altrament tothom té prou clar què vol dir informar.

Algunes aportacions coincideixen en el fet que educació inclou informar, comunicar, formar... però que l'educació no és sols una suma d'aquests.

EL CAMÍ DE L'EA HA ESTAT POSITIU PERÒ NO SUFICIENT

1.4.

- . El camí ha estat positiu encara que amb errades i falses sortides. Progressem, però no només gràcies a allò que considerem "educació". Cal destacar l'intent de desvetllament de les complexes relacions en el sistema socioecològic en què vivim i de com podem fer-li front des de l'acció individual i col·lectiva.
- . Conceptualment l'educació ambiental ha estat correcta, però ha fallat la seva aplicació, la seva metodologia.
- . Compte amb creure que l'educació ho pot tot. Aquesta creença ens pot menar a decepcions i fracassos.

UN PROCÉS D'APRENTATGE COMPLEXE

2.

ELS FENÒMENS QUE ES DONEN EN EL MEDI PROPER TENEN UN PODER EDUCADOR MÉS FORT QUE ELS FENÒMENS LLUNYANS

2.1.

- . A vegades els educadors no basen les explicacions en problemes locals i fan servir exemples de llocs llunyans que no enganxen al públic.

Evidentment...

- . La natura com a medi proper no basta.

A MOLTS PROJECTES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL ENCARA ELS MANQUEN UNS OBJECTIUS ESPECÍFICS CLARS

2.2.

- . L'EA que es fa actualment des de les escoles, les institucions, les associacions no estimula la acció. Hi ha un "dirigisme" que impedeix l'autosuficiència del grup.
- . Hem de fugir de ser massa teòrics i de presentar llistats de normes a complir (adoctrinar).

ES FA DIFÍCIL TROBAR EL PAPER DE L'EDUCADOR EN UN PROCÉS QUE HA D'ÉSSER PARTICIPATIU, PERSONALITZAT I MOLT RELACIONAT AMB LA REALITAT IMMEDIATA

2.3.

- . Apareix la dificultat de saber diferenciar el que per nosaltres és una recerca ideològica (escala d'idees, valors) de la col·lectivitat, del que simplement és una transferència d'un ideologisme o adoctrinament concret.

- . Només en certes ocasions els alumnes participen en la tria de les activitats a realitzar.
- . No hi ha manca de motivació per part dels infants i/o joves, sinó que en alguns casos existeix una mala diagnosi d'expectatives per part dels educadors i un ajust no encertat amb el grup.
- . L'heterogeneïtat de necessitats i de grups implicats representa una dificultat.
- . Hi ha obstacles a l'hora d'introduir o incorporar criteris ambientals en les activitats educatives i en la seva programació. Sovint allò urgent (dia a dia) passa davant d'allò que és important.

3. LES DIFICULTATS DERIVADES DEL CONTEXT

3.1. HI HA UNA DIFERÈNCIA IMPORTANT ENTRE EL QUE PROPUGNA L'EDUCACIÓ AMBIENTAL I L'ESCALA DE VALORS EN ÚS

- . S'està acostumant als infants i a la societat en general a obtenir-ho tot de forma immediata; a satisfer les necessitats a molt curt terme.
- . Els ciutadans no se senten implicats en els problemes ambientals que els envolten. No veuen la necessitat d'una acció ciutadana responsable per resoldre els problemes mediambientals, principalment a nivell local. Massa sovint es delega aquesta responsabilitat a grups o associacions ecologistes.

3.2. EL SISTEMA EDUCATIU ÉS EXCESSIVAMENT IMPERMEABLE A REPTES GLOBALITZADORS COM ELS QUE PLANTEJA L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

- . La rigidesa de l'educació reglada representa un obstacle.
- . Exiteixen dificultats per al desenvolupament de l'eix transversal de l'EA: manca de formació del professorat i dels educadors; la pròpia transversalitat no entesa; la manca de motivació; i la poca flexibilitat dels horaris i de la feina.

3.3. EL CONTEXT SOCIAL I L'ACTUACIÓ DE L'ADMINISTRACIÓ NO FACILITEN EL TREBALL EN EA

Les administracions fan, en general, un paper migrat i de tràmit. No disposen o no proveeixen d'infraestructura suficient quan es posen en marxa activitats a favor de l'educació ambiental i del medi ambient.

Les administracions públiques desenvolupen polítiques contràries als valors que s'ensenyen a les escoles, o no permeten que altres agents les duguin a terme. Sovint no donen exemple de conductes ambientalment correctes (paper, energia, comportament dels polítics...) i s'impliquen poc en l'educació ambiental i en la promoció dels valors ambientals, per tal de facilitar que siguin acceptats socialment.

- . Existeix una separació entre el que es diu en l'EA i el que es fa en la gestió
- . L'educació ambiental que es fa des de l'administració de vegades té un caire propagandístic, d'imatge.

Manca formació en el camp ambiental en els diversos sectors dels professionals de les administracions públiques.

Es constata la tendència a traspassar-se les responsabilitats entre serveis de l'administració, ciutadans, empreses, professionals...

La capacitat d'iniciativa dels col·lectius cívics és minça.

. Les estratègies i tècniques dels mitjans de comunicació sovint treballen en contra del que es fa en EA.

CONTINGUTS

4.

ELS CONTINGUTS CONCEPTUALS QUE ES DESENVOLUPEN EN MOLTS PROGRAMES ESTAN POC ACTUALITZATS I/O POC ADAPTATS A LA REALITAT

4.1.

- . Són repetitius, pocs i poc variats, poc lúdics, massa acadèmics, massa teòrics, massa tancats, estan mancats d'immediatesa, difícilment són aplicables a altres indrets.
- . Sovint ens quedem en petites accions causa-efecte sense veure ni treballar el rerefons d'aquestes accions.
- . A vegades els educadors no basen les explicacions en problemes més locals i fan servir exemples de llocs llunyans que no "enganxen" al públic que els escolta. La globalització és difícil d'assimilar, quan tens problemes més greus molt més a prop (tant ambientals com socials).

4.2. MANCA INCORPORAR CONTINGUTS REFERITS ALS PROCEDIMENTS I ALS VALORS

- . S'han treballat sobretot continguts conceptuals. Manca treballar més continguts procedimentals, ètics i morals.
- . Manca coherència: alguna escola recull el paper, però no fa servir paper reciclat, per exemple.

4.3. L'EDUCACIÓ EN VALORS ES DELEGA EXCESSIVAMENT A L'ESCOLA

Es considera necessari que es faci educació en valors a l'escola, però no només allí.

- . La família i la societat són poc conscients del seu paper educatiu. Sovint es pensa que l'educació es fa a l'escola i no cal pensar-hi més. Els valors entren en conflicte (consumisme, ambientalisme, solidaritat) i l'escola és la que ha de resoldre-ho, ja que la solució es planteja complicada i conflictiva.

S'esmenten diferents causes de la situació actual. D'una banda, estem d'acord en que l'escola és un agent educatiu, malgrat les seves mancances i la diferent escala de valors que propugna respecte la societat.

- . Els valors es transmeten a través de l'educació i l'escola és un instrument social per aconseguir-ho, igual que pot ser-ho qualsevol altre mitjà.
- . La diferència que existeix entre l'escala de valors de la societat actual i els propugnats per l'EA és segurament un dels motius pels quals es delega l'educació de valors a l'escola.

Però podem fins i tot interpretar que aquesta delegació té un caràcter volguement negatiu i que es fa per comoditat o perversament:

- . Perquè l'escola es un dels subsistemes més feblesdelegant temes així a l'escola es garanteix que no esdevindran possibles fins d'aquí a moltes generacions.

RECURSOS, METODOLOGIES I ESTRATÈGIES

5.

TOTES LES PERSONES SÓM EDUCADORS POTENCIALS (VOLUNTÀRIAMENT O INVOLUNTÀRIA)

5.1.

- . Tots som possibles educadors (voluntaris o involuntaris): el llauner ho és quan posa un aixeta amb regulació del cabal, l'electricista quan posa una bombeta de baix consum, el mestre quan fa obrir les persianes als alumnes perquè entri la llum del sol a l'aula, etc.

L'EDUCACIÓ AMBIENTAL NO ARRIBA A TOTS ELS ÀMBITS DE LA SOCIETAT NI ES DÓNA AL LLARG DE LA VIDA DE LES PERSONES

5.2.

MANCA FORMACIÓ PERMANENT, ESPECIALMENT DEL COL·LECTIU QUE ES DEDICA A FER EDUCACIÓ AMBIENTAL

5.3.

- . Hi ha molta ignorància de coneixements de temes ambientals i pedagògics, i molta ignorància d'aquesta mancança.

LA GRAN QUANTITAT DE RECURSOS EXISTENT CONTRASTA AMB LA MANCA DE QUALITAT DE MOLTS D'ELLS

5.4.

- . Molts materials resulten massa extensos per la seva aplicació pràctica. Serveixen per treballar idees, però difícilment per utilitzar-los. La majoria són complexos, molt dirigits i poc donats al descobriment.
- . Es troba més teoria sobre l'educació ambiental que recursos pràctics.
- . Molts recursos, sobretot enfocats als escolars, estan dispersos i no arriben a la majoria d'educadors. D'altra banda, no hi ha recursos suficients per la formació dels adults.

MANQUEN METODOLOGIES EFICACES. MALGRAT TOT, ES VEUEN CLARES ALGUNES LÍNIES DE TREBALL

5.5.

- . No sempre es pensa en contextualitzar les nostres intervencions educatives. El seu enfocament tant concret, puntual i excepcional requereix que continuem explorant noves tècniques per potenciar les reflexions inicials (per tal de detectar

els coneixements de grup, les inquietuds, de forma efectiva) i sempre des d'una vessant molt pràctica.

. La participació és clau.

Diversos grups de debat expliquen com actúen en el seu cas, s'ofereixen a fer-ho o fan propostes que es recullen en les pàgines corresponents d'aquesta guia.

5.6. ELS EQUIPAMENTS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL JUGUEN EL SEU PAPER, PERÒ NO ES PODEN ESTANCAR

Es considera que els equipaments han de ser centres generadors de recursos materials i humans; dinamitzadors socioambientals en el seu entorn.

Ara bé:

. Tenim la impressió que hi ha equipaments que segueixen fent ciències naturals sota el rètol d'educació ambiental. Creiem que no podem considerar un centre d'educació ambiental des de cap altra perspectiva que no sigui la del desenvolupament sostenible.

5.7. S'ACCEPTA COM A PRINCIPI GENERAL O COM A SITUACIÓ DE FET LA INCLUSIÓ DE L'EA COM A EIX TRANSVERSAL. ES CONSTATA PERÒ QUE HI HA LIMITACIONS

Entre les dificultats detectades hi ha la manca de formació dels professors i educadors, la pròpia transversalitat no entesa, la manca de motivació, voluntat o sensibilització, la dificultat de la coordinació, la poca flexibilitat dels horaris i de la feina.

Cal tenir en compte, però, que potser ...

. Val més fer una ecoauditoria amb participació dels alumnes... que perdre el temps en el desenvolupament curricular dels eixos transversals.

Ara parlem de...

L'educació i l'educació ambiental

Propostes

A

REFERIDES AL SISTEMA EDUCATIU FORMAL

- 1- Dinamitzar la realització de l'eix transversal de l'EA a partir de l'avaluació de com ha funcionat fins aquest moment.
- 2- Promoure un sistema educatiu català més participatiu per tal que la població aprengui a corresponsabilitzar-se del bon funcionament social des de curtes edats.
- 3- Centrar els esforços en ambientalitzar els centres educatius. Es tracta de que els models educatius i els seus estaments (centres, govern, mestres...) optin per la sostenibilitat a tots nivells (estructural, funcional i curricular).
- 4- Reforçar l'educació ambiental a l'ESO, mantenint-la com a eix transversal i creant l'àrea de coneixement del medi ambient.
- 5- Mantenir de manera continuada i permanent el treball d'actituds, valors i normes (no només a la primària). Evitar donar principalment informació (continguts conceptuals).
- 6- Transmetre una educació basada en l'acció, però buscant i reflexionant sobre el perquè profund de les accions i la relació amb la vida quotidiana de cadascú. És important participar en un projecte i sentir-se útil.
- 7- Potenciar la reflexió prèvia del professorat individualment i col·lectiva.
- 8- Promocionar en els centres educatius les visites de personatges afectats directament o experts en diferents temes ambientals per aconseguir una visió dels problemes més complexa i globalitzadora i no basar-nos només en els llibres de text o el discurs del professor. Cal un personal de suport de programes d'EA que ajudi externament a les escoles.

- 9- Transmetre coherència. Treballar, encara que siguin pocs temes, de forma global i integrada. Per exemple, plantejar en tres cursos assolir la coherència en un sol tema: paper reciclat i recollida selectiva del paper.
- 10- És necessari que l'administració sigui sensible a les necessitats i demandes dels centres escolars que duen endavant programes d'EA.
- 11- Millorar els currículums universitaris creant una formació en EA comuna a tots els estudis i una formació específica on es contemplin les implicacions ambientals de la temàtica pròpia.

B

REFERIDES A L'EDUCACIÓ PERMANENT

- 12- Potenciar l'educació permanent (al llarg de la vida) amb accions regulars en el temps, senzilles i entenedores.
- 13- Incloure seriosament la formació pedagògica i l'ambiental en la formació inicial i continuada del professorat . Treballar amb propostes de reflexió sobre la pràctica i formació en la metodologia de resolució de problemes ambientals. Cal que la formació continuada es faci de manera personalitzada per a cada equip de professorat, atractiva, relaxada i que compti en el currículum professional.
- 14- Crear programes de formació permanent dirigits a diferents sectors professionals: empresaris, publicistes, tècnics d'ajuntament, llauners, electricistes, arquitectes, periodistes, educadors... Aquests programes han d'exemplificar que determinades maneres de fer poden comportar beneficis de tot tipus per a l'activitat que es desenvolupa. És interessant que aquests exemples els mostrin els seus iguals: altres empreses o professionals que han optat per això.

- 15- Crear "xarxes" de formació i d'informació entre els mateixos educadors ambientals per tal d'afavorir un reciclatge continuat.

REFERIDES A LA METODOLOGIA

- 16- Tractar accions properes, senzilles i entenedores i donar el paper que li correspon al procés, tant com a l'assoliment de l'objectiu final. En la mesura que sigui possible, cal fer partíceps de la confecció dels programes als destinataris. En resum: participació, acció i coneixement dels resultats.
- 17- Plantejar les accions com a reptes personals.
- 18- Educar en l'esperit crític pel que fa a la pròpia educació rebuda, l'entorn i allò que l'individu pot fer en relació amb el medi.
- 19- No s'ha d'oblidar la importància del contacte amb la natura.
- 20- Estimular els actes més sostenibles mitjançant compensacions directes (per exemple, els veïns que separen la matèria orgànica obtenen compost gratuït). Facilitar les coses a tots els ciutadans que tinguin alguna iniciativa per a la millora del medi (per exemple a tots els que vulguin canviar el tipus de font d'energia).
- 21- Potenciar l'educació per despertar l'interès pel coneixement d'altres cultures i l'intercanvi amb aquestes, per ajudar a una millor comprensió de la globalitat. Cal continuar denunciant el fet que el nivell de vida del primer món és possible gràcies a l'explotació del tercer.

- 22- Emprar la metodologia de l'escoltisme, fonamentada en un procés d'autoformació progressiva on hi participen la descoberta i l'acció en un marc vivencial i globalitzador. És un procés conduït pel treball de projectes en equip, en el qual es pretén que els infants i joves descobreixin i s'adonin de realitats concretes i s'autoformin amb un referent dels caps (educadors).
- 23- Crear grups de debat i discussió sobre recursos i problemes locals incloent-hi la participació de la comunitat. Utilitzar jocs de simulació i dramatització, treball cooperatiu, treball de camp, estudi de casos... però no limitar-se a fer una crítica en positiu sinó també de les mancances i deficiències que hi pugui haver.
- 24- Fer programes dirigits a les emocions i els sentiments, tocant la fibra sensible de la població (com en el cas dels problemes relacionats amb la salut).
- 25- Cal un canvi d'aïres. Hi ha massa informació negativa que pot arribar a crear una actitud desmoralitzadora i apàtica de la societat. Cal donar un gir a la visió mediambientalista i veure els aspectes positius de les petites accions, potenciant per exemple la solidaritat.
- 26- Lligar educació i gestió. Atenció, però, a l'ús de l'educació com a "cortina de fum" de la mala gestió.

REFERIDES ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

D

- 27-Incorporar assessors en EA, fins i tot en els programes d'entreteniment (serials, concursos...). Endegar accions perquè els col·lectius que treballen en EA puguin prendre part en diaris, ràdio, TV, etc.
- 28- Crear canals d'informació objectiva i de qualitat dels problemes ambientals tant pel que fa a noves informacions com al retorn de la informació dels resultats dels actes que fem els ciutadans. Per exemple: es podria fer un espai de la TV de l'estil del trànsit i el temps: "avui hem recuperat tants quilos de brossa, el nivell de contaminació atmosfèrica és..."
- 29- Que els "mass-media" facin el seu treball difusor de valors en consonància amb la nova ètica ambiental; incorporin els missatges ambientals, i que utilitzin persones influents (personatges públics) per exemplificar.

REFERIDES A SISTEMES D'ORGANITZACIÓ

E

- 30- Cercar sistemes d'organització col·lectiva (agendes 21, fòrums ciutadans, associacionisme, cooperació...) que tinguin una incidència de participació real i autònoma en la societat, evitant la dimensió folclòrica que tenen ara.
- 31- Implicar més les administracions en l'EA i més concretament en el foment de la participació ciutadana en tot allò que afavoreixi l'adquisició de valors positius en relació al medi.
- 32- Crear una comissió, dins el marc dels d'educadors ambientals, que vetlli perquè es portin a terme, des de l'administració, les propostes d'EA.

- 33- Buscar la manera que des de les administracions es dibuixin unes línies clares d'actuació.
- 34- Centralitzar la informació que s'està donant en forma de publicacions i crear xarxes intercanvi.

F

REFERIDES A LA RECERCA I L' AVALUACIÓ

- 35- Potenciar més la recerca en educació ambiental. Destinar-hi els mitjans econòmics necessaris.
- 36- Analitzar els programes que s'han desenvolupat fins ara sota el paraigua de l'EA i conèixer la repercussió que han tingut.

G

REFERIDES ALS EQUIPAMENTS I RECURSOS

- 37- En un futur immediat, els equipaments han de ser centres de creació, de recolzament, de difusió, d'assessorament i d'aplicació de programes i projectes d'EA. Centres clarament definits i homologats.
- 38- Promoure l'especialització dels equipaments d'EA a nivell de destinataris, programes i metodologies i afavorir la seva coordinació.
- 39- Aconseguir disposar d'equips educatius estables als equipaments, amb la despesa econòmica que això comporta. El reconeixement de la tasca dels equipaments ajudaria a obtenir fons.
- 40- Editar material didàctic interdisciplinari.

Graella de valoració

Per valorar les propostes farem servir els següents criteris:

Adequació: és concreta i adequada al diagnòstic

Aplicabilitat a curt termini: sembla aplicable abans de 5 anys

Aplicabilitat a llarg termini: sembla aplicable abans de 15 anys

Possibilitat: sembla "tècnicament" (ecològica, econòmica, cultural...) possible

Creativitat: és original, suggeridora, obres noves perspectives...

Conveniència: és socialment desitjable

Altres valoracions (cal indicar-les)

Poseu una creu a les caselles corresponents a les qualitats que creieu que té cada proposta:

	Adequació	Aplicabilitat curt term.	Aplicabilitat llarg term.	Possibilitat	Creativitat	Conve- niència	Altres valoracions
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

	Adequació	Aplicabilitat curt term.	Aplicabilitat llarg term.	Possibilitat	Creativitat	Conve- niència	Altres valoracions
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							

Ara parlem de...

L'educació i l'educació ambiental

Resum de les propostes (Segona trobada)

Els participants en la Segona Trobada del Fòrum a Lleida (2 i 3 d'octubre de 1999) varen poder escollir d'entre les 40 propostes recollides en el debat previ, aquelles que els semblaven més adequades per incidir en els problemes identificats a la diagnosi. El treball en 30 petits grups va permetre discutir, complementar i desenvolupar les propostes escollides.

Tot i que les propostes desenvolupades contemplem nombrosos aspectes, incideixen especialment en determinats camps: l'educació permanent (3 grups); els equipaments d'educació ambiental (4); els mitjans de comunicació (3); la recerca i l'avaluació (2); l'educació formal (3); l'organització col·lectiva (4) i la metodologia (10). D'aquestes darreres, tres fan referència al desenvolupament de l'esperit crític i tres a l'acció-participació.

En el text que us oferim a continuació s'ha procurat recollir tots els continguts, agrupant les propostes coincidents i incorporant en propostes generals aspectes particulars expressats per diferents grups.

Recordeu que els suggeriments de concreció de les propostes en actuacions a diferents terminis s'escriuen en lletra més petita, ja que posteriorment caldrà aprofundir-hi tenint en compte els resultats de la totalitat del debat del Fòrum.

Principals propostes

Referides a l'educació permanent

● **Incorporar l'educació ambiental en els col·legis i associacions professionals.**

Qui l'ha de realitzar: Col·legis i associacions professionals, gremis, administració, universitats.

Públic receptor: Professionals per sectors

Àmbit: Laboral

Accions:

A curt termini:

- Determinar mancances, problemes o vicis dins de cada sector (auditories).
- Fer una guia de recursos existents.

A mig termini:

- Estimular la recerca per millorar l'oferta de solucions.
- Regularitzar els certificats de qualitat ambiental.
- Revisar o crear els codis deontològics per sectors.

A llarg termini:

- Potenciar la legislació ambiental i la creació de lleis o normes que estimulin l'aplicació de les noves solucions.

Instruments: Auditories, guia, codi deontològic, certificats de qualitat, recerca, plans d'estudi, lleis.

Recursos econòmics: Empreses del sector i gremis, estimulats per l'administració pública (incentius fiscals...).

● **Crear programes de formació permanent dirigits a diferents sectors.**

Qui l'ha de realitzar: Empreses, gremis, universitats, fundacions... (potenciat per l'administració).

Públic receptor: Treballadors i professionals per sectors.

Àmbit: Laboral.

Accions:

A curt termini:

- Diagnosi dels sectors professionals que poden tenir més incidència sobre la resta de la població (educadors, professionals de la comunicació, polítics) i de les empreses amb repercussió més directa.
- Crear grups pluridisciplinars que defineixin uns programes d'educació adequats a les necessitats dels diferents destinataris.
- Aprofitar el marc legislatiu vigent per crear cursos de formació dirigida als treballadors a través de formadors ambientals.

- Formar treballadors formadors de nous treballadors (efecte multiplicador).

A mig termini:

- Desenvolupar els programes de formació.
- Fer un seguiment dels resultats paral·lelament al seu desenvolupament.

A llarg termini:

- Avaluar la repercussió en els diferents sectors empresarials.

Instruments: Equip coordinador, formadors ambientals, llei de riscos de salut ambiental, auditors.

Recursos econòmics: Fons comunitaris, entitats públiques, empreses del sector, gremis, convenis empresarials.

Millorar la formació ambiental del professorat.

Qui l'ha de realitzar: Administració.

Públic receptor: Estudiants, mestres i professors en actiu.

Àmbit: Ensenyament formal. Estatal i autonòmic.

Accions:

- Formació inicial: establir cursos obligatoris d'EA en totes les carreres.
- Formació continuada: assignar un professor coordinador d'educació ambiental a tots els centres d'ensenyament, amb les següents funcions:
 - formar i assessorar els seus companys en la introducció de l'EA en les seves assignatures;
 - coordinar i impulsar un projecte d'educació ambiental, obligatori a tots els centres. Com a mètode, es proposa incidir directament en els problemes mitjançant accions.

S'explicita que els centres han de ser coherents internament amb els valors que es volen transmetre.

Referides als equipaments d'educació ambiental

● Definir i homologar els equipaments d'educació ambiental.

Qui l'ha de realitzar: L'administració i els centres d'educació ambiental.

Públic receptor: Directament, els equips d'EA, indirectament, tots.

Àmbit: Nacional.

Accions:

A curt termini:

- Trobades dels equipaments i centres per establir els mínims d'homologació i els criteris de funcionament.
- Intercanvis entre equips / equipaments.

A mig termini:

- Homologar programes.
- Adhesió dels centres als centres de recursos pedagògics actuals.
- Crear les condicions d'homologació de centres.

A llarg termini:

- Atorgar una distinció d'homologació (com un ISO).

Instruments: Equip de treball: comissió d'homologació...

Recursos econòmics: un sopar gratis.

Es recalca que en un futur proper els equipaments han de ser centres de creació, de recolzament, de difusió, d'assessorament i d'aplicació de programes i projectes.

● Consolidar equips educatius estables als centres d'educació ambiental, amb la despesa econòmica que això comporta. El reconeixement de la tasca dels equipaments ajudaria a obtenir fons.

Qui l'ha de realitzar: Equips d'educadors, empreses i entitats d'EA amb el suport de l'administració.

Públic receptor: Professionals de l'EA, equips i equipaments.

Àmbit: Nacional.

Accions:

A curt termini:

- Intercanvis entre equips / equipaments.
- Ampliar, remodelar i diversificar els equips d'educadors.
- Treballar per la revalorització de la tasca de l'educador ambiental davant la

societat i les administracions (des de les associacions de professionals: SCEA...).

- Aconseguir una línia d'ajuts de pagament a curt termini (de 6 a 12 mesos) per part de l'administració (Generalitat, Consells Comarcals...).

A mig termini:

- Establir programes de formació permanent per als professionals de l'EA per avançar en la professionalització del sector.
- Promoure projectes de desenvolupament local per part d'intitucions i professionals.

A llarg termini:

- Crear una comissió o gremi professional.
- Consolidació de les entitats / empreses.

Instruments: grups de treball, divulgació de les activitats d'EA...

Recursos econòmics: pressupostos de l'administració pública, adequació de quotes.

Referides als mitjans de comunicació

Les propostes coincideixen en l'objectiu de propiciar que els mitjans de comunicació facin el seu treball difusor de valors en consonància amb la nova ètica ambiental, que s'incorporin els missatges ambientals i es fomenti el debat.

Crear un fòrum permanent d'assessorament ambiental en els mitjans de comunicació.

Qui l'ha de realitzar: Els professionals de la comunicació assessorats pels col·lectius d'EA.

Públic receptor: Tothom, adequant a cada col·lectiu el missatge.

Àmbit: Catalunya. TV, ràdio, premsa, Internet.

Accions:

A curt termini:

- Crear el fòrum permanent.

A mig termini:

- Consolidar el fòrum a través de la incorporació de nous agents d'assessorament: científics, ONGs, filòsofs.

A llarg termini:

- Involucrar l'administració pública dins del fòrum permanent com un element més.

Instruments: Oficines d'informació i equips d'assessors; mitjans de comunicació.

Recursos econòmics: Públics, privats regulats.

● **Crear espais d'informació i entreteniment ambiental en els mitjans de comunicació.**

Qui l'ha de realitzar: Un equip de comunicació, patrocinat per l'administració.

Públic receptor: Tothom.

Àmbit: Catalunya. TV, ràdio, premsa.

Accions:

A curt termini:

- Aconseguir dotació pressupostària de l'administració.
- Contractar l'equip comunicador "leader".
- Planificar els mitjans.
- Iniciar la programació.
- Valorar l'experiència.

A mig termini:

- Replantejar i ampliar l'oferta comunicativa.

Instruments: Professionals de la comunicació i el medi ambient; mitjans de comunicació.

Recursos econòmics: Públics.

● **Impulsar la participació de col·lectius d'EA en televisions i ràdios locals.**

Qui l'ha de realitzar: Equips d'EA / TV locals.

Públic receptor: Audiència potencial (infantil o adults).

Àmbit: Local/comarcal. TV, ràdio.

Accions:

A curt termini:

- Contacte amb les TV o ràdios locals per part dels equips d'EA. Fer propostes de programes.
- Buscar patrocini ambientalment coherent.
- Iniciar la programació.

A mig termini:

- Buscar elements de participació i interacció amb la població local.

A llarg termini:

- Impregnar la programació de la TV local de continguts ambientals.

Instruments: TV o emissora de ràdio local.

Recursos econòmics: Patrocinadors.

Referides a la recerca i l'avaluació

Potenciar més la recerca i l'avaluació en EA.

Qui l'ha de realitzar: Universitats i centres de recerca, SCEA i altres associacions, moviments de renovació pedagògica, equips d'EA.

Públic receptor: Directament, els educadors; indirectament, els educands.

Àmbit: Catalunya. Tots els de l'educació ambiental.

Accions:

A curt termini:

- Aconseguir que tot projecte educatiu inclogui l'avaluació.
- Capacitar als professionals de l'educació ambiental en recerca i avaluació.
- Analitzar el que s'ha fet fins ara en EA.

A mig termini:

- Difondre els resultats en recerca i avaluació.

A llarg termini:

- Ampliar la recerca i avaluació de l'EA en tots els camps de coneixements.

Instrumentes: Equips interdisciplinaris.

Recursos econòmics: Administracions. Caldria contemplar en els projectes d'EA un apartat de recerca i avaluació amb el pressupost corresponent.

Un grup fa la proposta concreta de crear un fòrum de recerca i intercanvi d'experiències metodològiques en l'àmbit territorial dels Països Catalans, en què hi participin tots els col·lectius citats anteriorment.

Un altre grup es centra en una avaluació diagnòstica de les experiències existents en l'educació formal, que permeti presentar noves propostes i concretar-les a cada centre. També demana una avaluació continuada d'aquests projectes i la seva conseqüent adaptació.

Referides al sistema educatiu formal

- **Ambientalitzar la gestió i el curriculum dels centres d'educació formal.** La proposta incideix en la necessitat de fer una educació basada en l'acció i la reflexió sobre models més sostenibles en la vida quotidiana.

Qui l'ha de realitzar: Òrgans educatius a tots els nivells de l'educació formal.

Públic receptor: Tots els membres de la comunitat educativa (alumnes, pares, mestres, personal no docent...)

Àmbit: Catalunya. Centres d'educació formal.

Accions:

A curt termini:

- Afavorir una reflexió individual que porti a canvis en petites accions (utilització d'embolcalls...)
- Reflexió i implicació en els problemes ambientals a nivell de claustre.
- Estudiar l'ambientalització de la gestió dels centres. Ecoauditories.

A mig termini:

- Avaluar el compliment dels objectius establerts en la primera fase de reflexió.
- Tant a nivell individual com de centre, avançar en un canvi cap a uns hàbits de consum més sostenibles

A llarg termini:

- Ambientalització curricular dels centres.

Instruments: auditories, xerrades d'experts (que convidin a la reflexió, que no siguin només informatives)

Recursos econòmics: Administració.

- **Promoure la projecció dels centres educatius en el medi social on estan inserts.** Es tracta d'una proposta per educar a través de l'acció i la participació.

Qui l'ha de realitzar: Òrgans educatius; tots els membres de la comunitat educativa.

Públic receptor: La societat més propera al centre i els propis membres de la comunitat educativa.

Àmbit: Local (barri, poble). Centres d'educació formal i la societat en general.

Accions:

A curt termini:

- Convidar a sindicats i partits polítics a fer-se seus els objectius d'educar a través de l'acció i la participació, per tal d'obtenir de les administracions les condicions materials per fer possibles les accions.

- Sol·licitar la creació de departaments de medi ambient als centres. Obtenir personal de suport.
- L'ambientalització dels centres ha de córrer paral·lela a la potenciació de la seva projecció al barri.

A mig termini:

- Plantejar projectes a treballar. Exemple: proposar una setmana del medi ambient aprofitant els crèdits de síntesi.

A llarg termini:

- Treballar continuadament en incentivar al professorat (no només econòmicament).
- Aconseguir recursos suficients perquè el treball ambiental no sigui una feina extra (sacrifici).

Instruments: Consell escolar, ajuntament, consell comarcal, diputació.

Recursos econòmics: Administració i totes les fundacions privades que hi puguin col·laborar.

Fer un programa educatiu sobre el consum responsable destinat a l'Ensenyament Secundari Obligatori.

Qui l'ha de realitzar: Educadors.

Públic receptor: Adolescents.

Àmbit: Educació formal.

Accions:

A curt termini:

- Utilitzar amb els alumnes recursos i tècniques que ja existeixen: joc de rol, compra simbòlica, anàlisi de publicitat, estudi de carrer.
- Fer visites a diferents col·lectius per conèixer el moviment al barri.
- Fer visites a fàbriques.

A llarg termini:

- Muntar una exposició itinerant.

Instruments: Materials bàsics, difusió.

Recursos econòmics: Pocs.

Un grup fa una proposta de caire general: reforçar les iniciatives d'educació ambiental existents i potenciar-en de noves, en la mateixa línia de les exposades anteriorment, insistint especialment en l'avaluació.

Referides a l'organització col·lectiva

- **Crear una comissió permanent en el marc dels professionals de l'educació ambiental dedicada a cercar sistemes d'organització col·lectiva a nivell ciutadà.**

Qui l'ha de realitzar: Col·lectiu de professionals de l'àmbit de l'EA. Es proposa que sigui un grup de treball o vocalia de la SCEA.

Públic receptor: Ciutadans i administració.

Àmbit: Catalunya, tant a nivell local com autonòmic.

Accions:

A curt termini:

- Crear la comissió.
- Connectar amb les associacions i les administracions.
- Centralitzar la informació de què es disposa i crear xarxes d'intercanvi.
- Fer que els membres de la comissió s'impliquin en l'elaboració de les Agendes 21 dels diferents municipis on viuen.

A mig termini:

- Potenciar el teixit associatiu.
- Aconseguir unes línies clares d'actuació de les altres administracions i entitats no municipals (Diputació, Generalitat, universitats, consells comarcals...)

A llarg termini:

- Aconseguir una estratègia d'EA per a Catalunya amb la participació de les entitats i col·lectius dels professionals de l'EA del país.
- Coordinació dels projectes d'EA que es portin a terme tant a nivell local com altres més globals.

Instruments: Comissió formada per persones de diferents àmbits professionals i territorials, per obtenir una visió el més global possible i una millor representativitat.

Un grup incideix més en el paper dels informadors i dinamitzadors socials.

Recursos econòmics: Tan propis com es puguin: SCEA, fundacions privades...

Hi ha una proposta específica de crear una comissió CORCÓ formada per 5 o 6 persones, amb les mateixes característiques que la definida anteriorment, que es reuneixi 3 cops l'any amb l'administració autonòmica. Entre les seves funcions hi hauria la de fer arribar oficialment a l'administració les propostes sorgides del Fòrum 2000 d'Educació Ambiental, fer-en un seguiment i avaluació.

En el mateix sentit, s'insisteix en la importància de **crear sistemes d'organització col·lectiva** que fomentin una participació ciutadana real i autònoma, que provoquin que les administracions defineixin unes línies clares d'actuació en educació ambiental i les compleixin.

Qui l'ha de realitzar: Organitzacions ciutadanes de tot tipus i administracions.

Públic receptor: Tota la societat.

Àmbit: Preferentment local però en un context nacional i global.

Accions:

A curt termini: 1 any

- Traspàs i intercanvi de les experiències en marxa (convocatòria).
- Centralitzar i difondre la informació.
- Impulsar o posar en marxa òrgans de participació ciutadana.

A mig termini: De 2 a 5 anys

- Realitzar el procés de les Agendes Locals 21 i similars.
- Funcionament en xarxa.
- Elaborar un inventari de les experiències i activitats realitzades anteriorment, sobretot les no exitoses ("aprendre dels errors").
- Avaluació permanent (local, nacional, Unió Europea i global).

A llarg termini: De 5 a 15 anys

- Incorporar el que surti de l'actuació anterior en els programes polítics, en els pressupostos públics i en el sistema de valors dels ciutadans.
- Realitzar una avaluació regular i millorar els processos endegats.
- Coherència en el context de la Unió Europea i local.

Instruments: Publicacions i materials, programes de difusió, taules mixtes entre administració pública i ciutadans, xarxes d'intercanvi, òrgans de participació ciutadana. Utilització de tots els mecanismes legals, legislació ambiental, coneixement d'estratègies d'associacions, tècniques de comunicació i difusió, assessorament d'especialistes, coneixement de les vies d'intervenció i denúncia a l'administració.

Recursos econòmics: Pressupostos públics, fons europeus, patrocinadors. Un grup es decanta per l'autofinançament i les donacions de cara a una major autonomia.

Referides a la metodologia

En les diferents propostes, tant referides a l'educació formal com a la no formal i la informal, són presents els principis de **promoure una educació basada en la reflexió, el foment de l'esperit crític, la participació i l'acció.**

- **Educar en l'esperit crític** davant la informació rebuda, les accions realitzades i el propi compromís social.

Qui l'ha de realitzar: Educadors, professorat, altres agents socials (gestors...).

Públic receptor: Tothom, especialment l'alumnat i, en concret, d'escoles de professorat i universitats.

Àmbit: Escolar, universitari, general.

Accions:

A curt termini:

- Començar a plantejar la necessitat de fomentar l'esperit crític als alumnes.
- Incorporar als objectius dels currículums dels formadors el foment de l'esperit crític.
- Incorporar aquest mateix objectiu a tots els currículums universitaris.

A mig termini:

- Incorporar el foment de l'esperit crític als projectes de centre dels centres escolars, universitaris... i de formació de tots els àmbits.
- Fer accions destinades a potenciar l'esperit crític en la ciutadania, amb l'estímul d'actes puntuals sostenibles (fer campanyes als mitjans de comunicació enfocant el perquè i d'una forma positiva; incentivar els actes amb petites compensacions directes i facilitar les iniciatives; informar dels resultats...).
- Crear grups de debat i de discussió sobre recursos i problemes locals amb la participació de la comunitat.

Instruments: Equips interdisciplinaris de persones que dissenyen els programes de formació, materials didàctics, mitjans de comunicació.

Recursos econòmics: Els mateixos que ja hi ha, més ben aprofitats.

Un grup suggereix una estratègia perquè les campanyes educatives funcionin: ●

Qui l'ha de realitzar: Grups interdisciplinars formats ambientalment, amb representants d'ONGs, associacions de veïns, administracions, educadors...

Públic receptor: Tothom

Àmbit: General. Temes: residus, energia, planificació del territori...

Accions:

A curt termini:

- Conèixer molt bé l'àmbit social amb què volem treballar.
- Posar a l'abast recursos necessaris per dur a terme la proposta.
- Per conscienciar, utilitzar l'experiència vivencial, el shock emocional, informar sobre el problema.
- Fer participar a la gent en les decisions.

A mig i llarg termini:

- Informar els ciutadans fent-los protagonistes dels resultats obtinguts.
- Continuar facilitant els recursos per mantenir el projecte.
- Aprofitar el moviment social per fer noves propostes i tirar-les endavant.

En concret, hi ha la proposta de fer un treball d'optimització del consum energètic d'un municipi en tots els àmbits: educatiu, domèstic, societat civil, comerç i indústria. Es demana que les propostes definides en cada àmbit es recullin en una "carta municipal".

Crear un **quadern de sostenibilitat**. Es tracta d'elaborar un material tipus llibreta que proporcioni als ciutadans individualment o col·lectiva una pauta per autoavaluar la gestió ambiental en la vida quotidiana i introduir-hi millores tendents a la sostenibilitat. ●

Qui l'ha de realitzar : Comissió sorgida del Fòrum 2000.

Públic receptor: Individus, escoles, col·lectius, associacions de veïns, ajuntaments.

Àmbit: Catalunya. A organitzar inicialment a nivell local.

Accions:

A curt termini:

- Elaborar el material.
- Difondre el projecte.
- Muntar la infraestructura logística (oficina...).
- Buscar finançament.
- Elaborar una estratègia comunicativa.

A mig termini:

- Omplir el quadern.
- Fer un seguiment i gestió del projecte.
- Mantenir l'incentiu / Difondre la participació.
- Gestionar una circular de comunicació interna.
- Recollir suggeriments.

A llarg termini:

- Presentar els resultats.
- Difondre els resultats.
- Assolir compromisos per part d'ajuntaments, associacions, etc. a partir de les conclusions dels quaderns.

Instruments: Quadern, circular informativa, oficina de coordinació, mitjans de comunicació

Recursos econòmics: Subvencions de la Generalitat (educació ambiental), Unió Europea, Diputacions, Junta de Residus.